บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาถึงบทบาทของวีดีโอ : สภาพปัจจุบันและแนวโน้มในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2540) โดยอาศัยการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ช่วยคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย ดังมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. <u>การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร : การเลือกผู้เชี่ยวชาญ</u>

ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย หรือเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบ Purposive Sampling เพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุด คือ เป็นบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในแง่ของประสบการณ์จากการปฏิบัติงานวิชาชีพ และการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและสื่อของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนโยบาย และการวางแผนด้านการสื่อสารของหน่วยงานนั้น ๆ

ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจำนวน 10 คน แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสารและสื่อโสตทัศนูปกรณ์คนอื่น ๆ ตามเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ จนได้รายชื่อของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 25 คน แล้วขอความร่วมมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว โดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้าชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความสำคัญในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและวิธีการแต่ละขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอชื่อดังกล่าวทราบ ได้ผู้เชี่ยวชาญที่สมัครใจตอบแบบสอบถามจำนวน 22 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัย

2. <u>เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : แบบสอบถาม</u>

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือของการวิจัย หรือแบบสอบถามตามวิธีการของเทคนิคเดลฟาย กระบวนการสร้างแบบสอบถามมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก. <u>การเลือกแบบสอบถาม</u> ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดกรอบ (frame) ของการศึกษาจากการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการสื่อสารในแง่ต่าง ๆ การพัฒนาด้านการสื่อสารในประเทศไทย ข้อมูลอื่นทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสื่อวีดีโอ และสัมภาษณ์ผู้ที่เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อชนิดนี้จำนวน 5 คน อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยขอให้ท่านเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวีดีโอทั้งสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต จากการรวบรวมข้อมูลตามวิธีดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบในการศึกษาเพื่อกำหนดคำถามดังนี้

1. บทบาททางสังคมของสื่อวีดีโอทั้งสภาพปัจจุบันและแนวโน้มปี พ.ศ. 2530-2540

   ก. บทบาทของสื่อวีดีโอทั่ว ๆ ไป

   ข. ประโยชน์หรือข้อดีอันเกิดจากการนำเข้ามาของสื่อวีดีโอ

   ค. ปัญหาหรือข้อเสียอันเกิดจากการนำเข้ามาของสื่อวีดีโอ

2. บทบาทในการพัฒนาประเทศของสื่อวีดีโอทั้งสภาพปัจจุบันและแนวโน้มปีพ.ศ. 2530-2540

   ก. ประโยชน์ของสื่อวีดีโอเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ

   ข. ความเป็นไปได้ในการใช้สื่อวีดีโอเพื่อการพัฒนาประเทศในแง่ต่าง ๆ

      1. การพัฒนาการศึกษา
      2. การพัฒนาเศรษฐกิจ
      3. การพัฒนาสังคม-วัฒนธรรม
      4. การพัฒนาการเมือง-การปกครอง
      5. การพัฒนาด้านการสื่อสาร

ข. เมื่อได้กรอบของการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นขอบเขตในการเลือกคำถาม แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended form) เกี่ยวกับบทบาทของวีดีโอ : สภาพปัจจุบันและแนวโน้ม จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบสอบถามรอบที่ 1 เพื่อส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นตามทรรศนะของแต่ละคนอย่างเสรี แต่ก่อนที่จะส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 ไปยังผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยได้ทดสอบแบบสอบถามกับคณาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ และภาควิชาโสตทัศนูปกรณ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก่อน แล้วนำคำตอบมาใช้ปรับปรุงแก้ไขคำถามในแบบสอบถามรอบที่ 1

แบบสอบถามรอบที่ 2 ในรอบนี้ ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบแรกของผู้เชี่ยวชาญมารวมเข้าด้วยกันแล้ว ตัดส่วนที่ไม่ได้อยู่ในกรอบของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ออกไป แล้วสรุปเป็นคำถามปลายปิด ถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทของสื่อวีดีโอในประเทศไทยในอนาคต 10 ปีข้างหน้า โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่าแบบ Likert Scale ให้น้ำหนักตามลำดับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ในอนาคตและปัจจุบันตามลำดับความสำคัญตั้งแต่ 1-6 แล้ว ส่งกลับไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตอบเป็นรอบที่ 2

แบบสอบถามรอบที่ 3 รอบนี้เป็นรอบสุดท้ายของการถามที่ใช้กรอบข้อความและคำถามเหมือนแบบสอบถามรอบที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ แต่ต่างกันตรงที่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน (Median) ช่วงของพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และแสดงตำแหน่งของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนลงไปด้วย การสอบถามรอบนี้จะทำให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ทบทวนคำถามในรอบที่ 2 ของตน ว่าจะเปลี่ยนแปลงหรือยืนยันคำตอบเดิม แล้วตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในรอบที่ 3 นี้ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะได้ทราบว่าตนเองมีความคิดแตกต่าง หรือไม่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเพียงไร ผู้เชี่ยวชาญยังจะได้พิจารณาอีกว่า เห็นด้วยกับความสอดคล้องต้องกันของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยหรือยังคงยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญจะต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย

3. <u>การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวิธีการของเทคนิคเดลฟายทั้งหมด 3 รอบตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2 ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

ในการรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งเป็นรอบแรกนั้น เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของวีดีโอ : สภาพปัจจุบันและแนวโน้มได้อย่างเสรี

เมื่อได้รับคำตอบของแบบสอบถามรอบที่ 1 กลับคืนมาแล้ว ทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 สเกล ได้แบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบต่อไป

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยการนำคำตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่ละข้อมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อแสดงตำแหน่งของมัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งแต่ละคนของผู้เชี่ยวชาญ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงข้อความหรือคำถามให้ต่างไปจากแบบสอบถามรอบที่ 2 แล้วส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญตอบกลับมาเป็นรอบสุดท้าย

หลังจากรวบรวมคำตอบของแบบสอบถามในรอบที่ 3 หรือรอบสุดท้ายได้แล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่าฐานนิยม มัธยฐาน ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาย และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 ดำเนินการตามเกณฑ์ต่อไปนี้คือ

ก. ค่ามัธยฐาน (Median)

ในแบบสอบถามรอบที่ 2 ให้น้ำหนักระดับคะแนนของคำถามปลายเปิด เป็นค่า 6 สเกล หรือ 6 ค่า คือ

1 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้น้อยที่สุด หรือเป็นไปไม่ได้เลย หรือไม่เห็นด้วยเลย

2 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้ค่อนข้างน้อย หรือเห็นด้วยค่อนข้างน้อย

3 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้น้อย หรือเห็นด้วยน้อย

4 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้พอควร หรือเห็นด้วยพอควร

5 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้มาก หรือเห็นด้วยมาก

6 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้มากที่สุด หรือเห็นด้วยมากที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลแต่ละระดับคะแนน

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายความว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้น้อยที่สุด หรือเป็นไปไม่ได้เลย หรือไม่เห็นด้วยเลย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.49 หมายความว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย หรือเห็นด้วยค่อนข้างน้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 2.50 หรือ 3.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้น้อย หรือเห็นด้วยน้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 3.50 ถึง 4.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้พอควร หรือเห็นด้วยพอควร

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 4.50 ถึง 5.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้มาก หรือเห็นด้วยมาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 5.50 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้มากที่สุด หรือเห็นด้วยมากที่สุด

ข. ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

การคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ทำโดยการหาค่าของความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 หากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความหรือคำตอบมีค่าไม่มากกว่า 1.50 แสดงว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน แต่ถ้าหากผลการคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่ามากกว่า 1.50 จะถือว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องต้องกัน

ค. ความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม

ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมจะช่วยยืนยันความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของการเห็นพ้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าฐานนิยมจากคำตอบแต่ละข้อ แล้วจึงนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมต่อไป สำหรับค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมนั้น ผู้วิจัยกำหนดค่าในการตัดสินความเห็นพ้องต้องกันไว้ไม่เกิน 1

ง. การสรุปและการอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำค่าการคำนวณทั้งมัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม มาวิเคราะห์เพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นการพยากรณ์อนาคตเกี่ยวกับแนวโน้มบทบาทของวีดีโอในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2530-2540) และบทบาทของวีดีโอในสภาพปัจจุบัน พร้อมทั้งอภิปรายและรายงานผลการวิจัยต่อไป